

PIRMIE LĪGUMI

Nemot vērā Otrā pasaules kara postošās sekas un nepārtrauktos austrumu un rietumu konfrontācijas draudus, par svarīgāko prioritāti kļuva Francijas un Vācijas izlīgums. Lēmums apvienot sešu valstu ogļu un tērauda nozares, ko realizēja, 1951. gadā noslēdzot Parīzes līgumu, bija pirmais solis virzībā uz Eiropas integrāciju. 1957. gadā noslēgtie Romas līgumi nostiprināja šīs integrācijas pamatu, kā arī domu par sešu Eiropas valstu kopēju nākotni.

JURIDISKAIS PAMATS

- [Eiropas Ogļu un tērauda kopienas \(EOTK\) līgumu](#) jeb Parīzes līgumu parakstīja 1951. gada 18. aprīlī, un tas stājās spēkā 1952. gada 23. jūlijā. Pirmo reizi sešas Eiropas valstis vienojās kopīgiem spēkiem sākt integrācijas procesu. Līgums radīja Kopienas pamatus, izveidojot izpildinstitūciju – tā dēvēto Augsto iestādi, Parlamentāro asambleju, Ministru padomi, Eiropas Kopienu Tiesu un Padomdevēju komiteju. EOTK līguma termiņš beidzās 2002. gada 23. jūlijā, kad noslēdzās tā 97. pantā noteiktais 50 gadu ilgais darbības periods. Saskaņā ar Līgumiem (Līgums par Eiropas Savienību un Līgums par Eiropas Savienības darbību) pievienoto protokolu Nr. 37 EOTK līdzekļu neto vērtību pēc tās likvidēšanas piešķīra Ogļu un tērauda pētniecības fondam, lai finansētu dalībvalstu pētniecību ar ogļu un tērauda rūpniecību saistītās nozarēs.
- Eiropas Ekonomikas kopienas (EEK) līgumu un Eiropas Atomenerģijas kopienas (EAEK, tā dēvēto *Euratom*) līgumu jeb Romas līgumus parakstīja 1957. gada 25. martā, un tie stājās spēkā 1958. gada 1. janvārī. Romas līgumi atšķirībā no EOTK līguma tika noslēgti uz nenoteiktu laika periodu (EEK līguma 240. pants un EAEK līguma 208. pants), kas tiem piešķir gandrīz konstitucionālu nozīmi.
- Sešas dibinātājas valstis bija Beļģija, Francija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande un Vācija.

MĒRĶI

- EOTK dibinātāju vispāratzīta iecere bija, noslēdzot Līgumu, veidot to kā pirmo posmu ceļā uz “Eiropas federāciju”. Kopēja ogļu un tērauda tirgus izveide bija eksperiments, kuru varētu pakāpeniski paplašināt, ietverot citas ekonomikas jomas, un tādējādi beigu beigās radīt politisku Eiropu.

- Eiropas Ekonomikas kopienas mērķis bija izveidot kopēju tirgu, pamatojoties uz brīvu apriti četrās jomās, proti, brīvu preču apriti, personu brīvu pārvietošanos, brīvu kapitāla un pakalpojumu apriti.
- *Euratom* mērķis bija koordinēt skaldmateriālu piegādi un dalībvalstu jau uzsāktas vai plānotas pētniecības programmas kodolenerģijas izmantošanai miermīlīgos nolūkos.
- Aplūkojot minēto triju Līgumu preambulas, ir redzama Kopienų izveidošanas pamatā esošā mērķa vienotība, proti, pārlicība, ka Eiropas valstīm jāsadarbojas, lai veidotu kopēju nākotni, jo tikai tā tām būs iespējams kontrolēt savu likteni.

GALVENIE PRINCIPI

Eiropas Kopienų (EOTK, EEK un *Euratom*) izveidi pamudināja dedzīga vēlme pēc vienotas Eiropas. Šis process notika pakāpeniski, un iecere bija cieši saistīta ar notikumiem, kas bija satricinājuši Eiropas kontinentu. Pēc Otrā pasaules kara bija jāreorganizē stratēģiskās rūpniecības nozares, galvenokārt tērauda rūpniecība. Eiropas nākotne, kuru apdraudēja austrumu un rietumu konfrontācija, bija atkarīga no Francijas un Vācijas izlīguma.

1. Francijas ārlietu ministra Robēra Šūmaņa deklarāciju 1950. gada 9. maijā var uzskatīt par Eiropas integrācijas sākumpunktu. Ogļu un tērauda izvēle bija lielā mērā simboliska. 20. gadsimta 50. gadu sākumā dinamiskā ogļu un tērauda nozare bija valstu varenības pamats. Papildus tīri ekonomiskiem ieguvumiem ar Francijas un Vācijas resursu apvienošanu bija paredzēts iezīmēt divu valstu sāncensības beigas. Robērs Šūmanis 1950. gada 9. maijā paziņoja: “Eiropu neizveidos uzreiz vai saskaņā ar vienotu plānu. To veidos konkrēti sasniegumi, kas pirmām kārtām rada patiesu solidaritāti.” Pamatojoties uz šo principu, Francija, Itālija, Vācija un Beniluksa valstis (Beļģija, Nīderlande, Luksemburga) parakstīja Parīzes līgumu, ar ko būtībā tika apstiprināta:

- brīva preču aprite un brīva piekļuve ražošanas resursiem,
- pastāvīga tirgus uzraudzība, lai izvairītos no tirgus kropļošanas, kas varētu novest pie ražošanas kvotu ieviešanas,
- konkurences noteikumu un cenu pārredzamības principa ievērošana,
- atbalsts ogļu un tērauda nozares modernizācijai un šo nozaru pārveidošana.

2. Pēc Parīzes līguma parakstīšanas Francijas premjerministrs Renē Plevēns ierosināja izveidot Eiropas armiju, lai gan Francija bija pret Vācijas valsts militāro spēku atjaunošanu. Eiropas Aizsardzības kopienai (EAK), kuras izveidi apsprieda 1952. gadā, bija jāpastāv līdztekus Eiropas Politiskajai kopienai (EPK). Abus plānus atlika pēc tam, kad Francijas Nacionālā asambleja 1954. gada 30. augustā atteicās ratificēt Līgumu.

3. Pēc tam, kad EAK izveide bija cietusi neveiksmi, 1955. gada jūnijā Mesīnas konferencē tika atkārtoti izteikti konkrēti priekšlikumi par savienību muitas un

atomenerģijas jomā, cenšoties panākt virzību Eiropas integrācijas jautājumā. Šo priekšlikumu rezultātā tika parakstīti EEK un EAEK līgumu.

a. Eiropas Ekonomikas kopienas dibināšanas līguma ([EEK līguma](#) jeb Romas līguma) noteikumi paredzēja:

- muitas nodokļu atcelšanu starp dalībvalstīm,
- ārēja kopējā muitas tarifa ieviešanu,
- kopējas lauksaimniecības politikas un transporta politikas ieviešanu,
- Eiropas Sociālā fonda izveidi,
- Eiropas Investīciju bankas izveidi,
- ciešu attiecību veidošanu starp dalībvalstīm.

Šo mērķu panākšanai EEK līgumā tika izklāstīti pamatprincipi un izveidota sistēma Kopienas iestāžu likumdošanas darbībām. Tas attiecās uz kopējas politikas jomām: kopējo lauksaimniecības politiku (38.–43. pants), transporta politiku (74. un 75. pants) un kopējo tirdzniecības politiku (110.–113. pants).

Kopējais tirgus bija nepieciešams, lai garantētu brīvu preču apriti un ražošanas faktoru mobilitāti (darba ņēmēju un uzņēmumu pārvietošanās brīvību, pakalpojumu sniegšanas brīvību un kapitāla brīvu apriti).

b. [Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgumā](#) (Euratom līgums) sākotnēji bija noteikti ļoti vērienīgi mērķi, tostarp “strauja atomenerģijas nozaru izveide un attīstība”. Tomēr Euratom līguma vērienīgos mērķus nācās ierobežot, jo sarežģītā un sensitīvā atomenerģijas nozare skāra būtiskas dalībvalstu intereses (aizsardzību un valsts neatkarību).

4. Vienošanās par konkrētām kopīgām Eiropas Kopienu iestādēm – Parlamentāro asambleju un Tiesu – parakstīja, un tā stājās spēkā tajā pašā dienā, kad Romas līgumi. Šī vienošanās zaudēja spēku 1999. gada 1. maijā. Tagad tikai atlika apvienot izpildinstitūcijas. Iestāžu apvienošana tika pabeigta 1965. gada 8. aprīlī, pieņemot Līgumu par vienotas Eiropas Kopienu Padomes un vienotas Eiropas Kopienu Komisijas izveidi jeb tā dēvēto [Apvienošanās līgumu](#).

No šā brīža EEK noteica stāvokli nozaru kopienās, proti, EOTK un EAEK. Tādējādi priekšroku pār kopīgi pastāvošām organizācijām ar nozaru kompetenci guva vispārējā EEK sistēma un tās iestāžu izveide.

Ina Sokolska
04/2021

